

Hoe muziek de generatiekloof overbrugt

Tom ter Bogt Hoewel muziek een van de populairste media is, is er verrassend weinig onderzoek naar de overdracht van muzieksmaak van ouders op kinderen. In dit artikel probeert Tom ter Bogt, bijzonder hoogleraar populaire muziek en jeugdcultuur aan de Universiteit Utrecht, in deze lacune te voorzien.

In de sociologische theorievorming met betrekking tot de receptie en waardering van cultuurgoederen is het gemeengoed dat mensen zich met hun smaak onderscheiden van anderen, zowel individueel als groeps-gewijs. (Bourdieu 1984, Simmel 1957, Weber 1947) Smaak is belangrijk om groeps grenzen af te bakenen, en om de waardering van de eigen groep op te vijzelen en hoog te houden. (Dimaggio 1994, Lamont 1992) Het is dan ook niet verwonderlijk dat ouders hun best doen om hun smaak op hun kinderen over te brengen en dat de opvoeding, naast bijvoorbeeld school, een belangrijke factor is in de ontwikkeling van smaak. (Nagel 2002) Ouders leren hun kinderen dat de ene smaak goed is en de andere minder, wat impliceert dat de ene groep 'ons soort mensen' betreft en die andere dus niet. Verder ligt voor de hand dat ouders, als zij van muziek houden, deze liefde over willen brengen op hun kinderen. Hoewel muziek een van de populairste media is, is er verrassend weinig onderzoek gedaan naar de

overdracht van muzieksmaak van ouders op kinderen. (Eijck 2001, Wel 1994, Rosengren 1999)

Er is oneindig veel muziek, en er zijn allerlei muzikale genres. Maar uit muziek-psychologisch onderzoek is naar voren gekomen dat een groot aantal typen muziek in bredere categorieën is onder te brengen. Daarbij maken onderzoekers veelal gebruik van een statistische techniek van data-reductie, een vorm van factoranalyse die muziekgenres die respondenten gelijkelijk waarderen onder eenzelfde noemer, ofwel factor schaaft. En dat dan zó dat de verschillende noemers onderling maximaal van elkaar verschillen.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Rentfrow en Goslin onderscheiden in hun onderzoek naar muziekvoorkeuren in de VS vier muziektypen. Het gaat om *reflective and complex music* (zoals klassieke muziek, jazz, blues en folk), *intense and rebellious music* (zoals rock, alternatieve rock en heavy metal),

upbeat and conventional (zoals country, sound track, religious en chart pop) en *energetic and rhythmic* (zoals rap/hiphop, soul/funk en dance). (Rentfrow 2003) Soortgelijk onderzoek in België, Zweden en Nederland levert eenzelfde soort structuur op, waarin steeds vier of vijf hoofdstromen naar voren komen: pop (catchy, populaire hitparadeachtige muziek), rock (allerhande typen rock en alternatieve rock), Afro-Amerikaanse muziek ofwel urban (hiphop, r&b, soms ook reggae), highbrow (klassiek, jazz, singer-songwriter en inmiddels ook oudere Afro-Amerikaanse muziek als blues en soul) en dance (allerhande elektronische muziek). Juist vanwege hun populariteit hebben de urban- en de dance-factor nogal eens de neiging om te versmelten met de popfactor. (Delsing 2008, Roe 1992, Stevens 2001, Bogt 2003)

Hoewel puristen zullen argumenteren dat deze indeling in vier of vijf hoofdstromen geen recht doet aan de enorme geschakeerdheid van muziek, heeft muziek-psychologisch onderzoek een hoge vlucht genomen. Hoe complex het muzikale veld ook is, luisteraars hebben wel degelijk de neiging om muziek in te delen in deze hoofdstromen en herkennen deze typologie dan ook.

De muzieksmaak van mensen blijkt verder bijzonder stabiel. Er zijn aanwijzingen dat

muzieksoorten die mensen in hun late adolescentie en vroege volwassenheid mooi vinden, ook in hun latere leven favoriet blijven. (Delsing 2008, Janssen 2007, Mulder 2010, Smith 1994, Holbrook 1989)

Muzieksocialisatie

Ouders zullen hun kinderen bewust of onbewust socialiseren in hun eigen voorkeuren. (Grusec 2007, Nagel 2004, Eijck 1997) Dat geldt ook voor muziek. (Katz-Gerro 2007)

Ouders socialiseren hun kinderen bewust of onbewust in hun eigen voorkeuren

Dit begint er al mee dat het ouderlijk huis de eerste context is waarin kinderen kennismaken met muziek. Ouders stellen hun kinderen bloot aan muziek die zij zelf maken of beluisteren. Ook kunnen ouders veel bewuster proberen om de muziekvoorkeur van hun kinderen in een door hen gewenste richting te sturen. Ze zingen met hun kinderen of maken samen muziek, ze laten hun kinderen muziekonderwijs volgen of nemen hen mee naar concerten en uitvoeringen. Zo raken kinderen als het ware ingevoegd in de culturele, in dit geval muzikale, orde van hun ouders. In de adolescentie hebben leeftijdgenoten natuurlijk een belangrijke invloed op de muzieksmaak van jongeren (Christenson 1999), maar dat wil niet zeggen dat alle fundamentele die door de ouders zijn gelegd dan worden afgebroken.

Onderzoek naar de overdracht van smaak is ingewikkeld. Wanneer ouders en kinderen in onderzoek aangeven dat zij dezelfde smaak hebben, dan kan dat betekenen dat ouders hun

kinderen beïnvloed hebben, dat kinderen hun ouders beïnvloed hebben, of allebei. Omdat muzieksmaak een buitengewoon stabiel kenmerk is van mensen, hebben wij voor de volgende opzet kunnen kiezen: we hebben de muzieksmaak van ouders die zij ontwikkelden *in hun eigen jeugd* gerelateerd aan de muzieksmaak van hun kinderen *nu*. Wanneer er dan verbanden blijken te zijn tussen de smaken van generaties, dan is dat een teken dat er inderdaad sprake kan zijn van de overdracht van muzieksmaak. Het zou immers absurd zijn te veronderstellen dat de huidige smaak van kinderen de smaak van hun ouders *vroeger* zou hebben beïnvloed. Omdat het opleidingsniveau van mensen ook sterk van invloed is op hun muzieksmaak (Bogt 2008) hebben we daarvoor in onze modellen een controle uitgevoerd.

In de figuren 1 tot en met 4 is allereerst te zien dat het opleidingsniveau de smaak van zowel vaders als moeders voorspelt. Het opleidingsniveau van de ouders is verbonden met het opleidingsniveau van de adolescent, dat op zijn beurt weer gerelateerd is aan de muzieksmaak van die adolescent. Er wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de voorkeuren van moeders en vaders gerelateerd zijn. Belangrijk: zowel de muziekvoorkeuren van moeders als die van vaders zijn in de

modellen gerelateerd aan de voorkeuren van hun kinderen. Verder is nagegaan of deze laatste relaties verschillen voor dochters en zoons. Deze studie gaat daarmee na in hoeverre ouderlijke muziekvoorkeuren verband houden met die van hun kinderen, wanneer gecontroleerd is voor de mogelijke invloed van het opleidingsniveau op diezelfde voorkeuren.

Opleidingsniveau is een belangrijke voorspeller van muzieksmaak

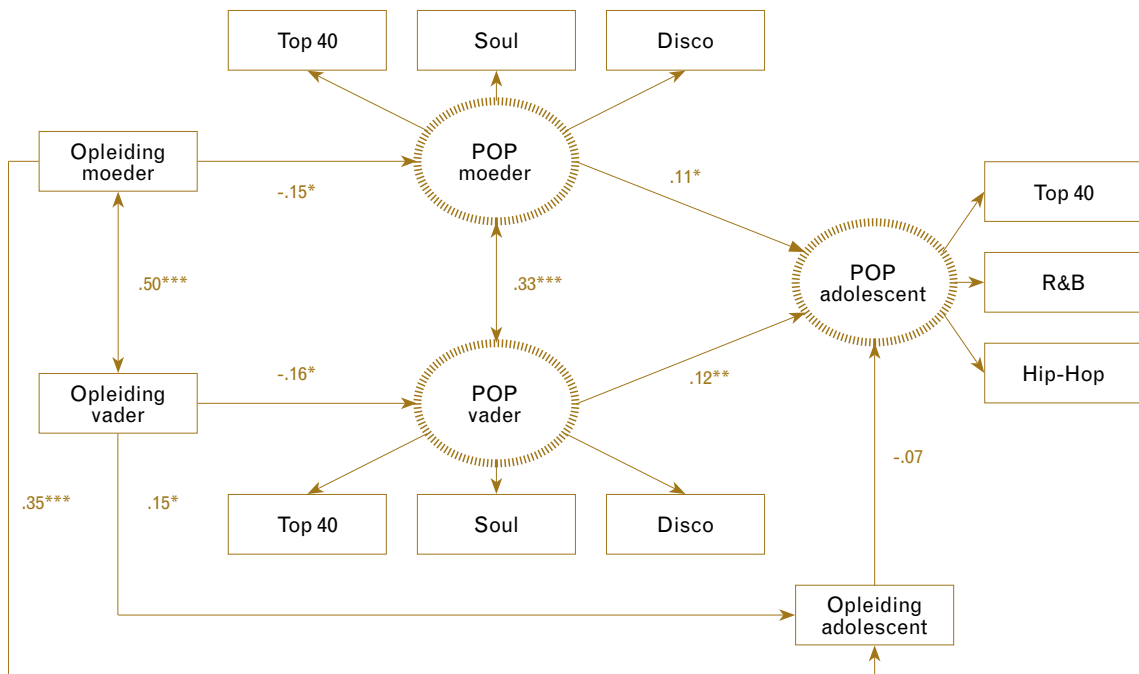
Opvoeding en ontwikkeling

Conamore 2000-2005 is een Nederlandse longitudinale studie naar opvoeding en ontwikkeling van kinderen en adolescenten. (Meeus 2002) Voor het onderzoek naar de muziekvoorkeur van ouders en hun kinderen hebben we gebruikgemaakt van data van het derdejaarsonderzoek uit 2002 met als respondenten 325 jongeren (51 procent meisjes, gemiddelde leeftijd 14,4 jaar) en hun beide ouders. Aan ouders is gevraagd in hoeverre zij in hun eigen adolescentie en jongvolwassenheid diverse toen bekende populaire typen muziek waardeerden (op een schaal van 1 tot 5): pop, disco, soul, rock, alternatieve rock (progressieve rock, punk en new wave), klassieke muziek en jazz. Met behulp van een factoranalyse rangschikten we pop, disco en soul onder de meer omvattende factor 'pop'; rock en alternatieve rock onder de noemer 'rock'; en klassieke muziek en jazz onder de noemer 'highbrow'.

	Moeders			Vaders		
Meisjes	Pop	Rock	Highbrow	Pop	Rock	Highbrow
Pop	.24 **	.03	-.16	.13	-.04	-.03
Rock	.03	.27 **	.02	.01	.24 **	-.03
Highbrow	-.22 **	.04	.19	-.05	-.10	.18 *
Dance	.11	-.05	-.04	.17 *	.02	-.06
Jongens	Pop	Rock	Highbrow	Pop	Rock	Highbrow
Pop	.08	.03	-.11	.02	.01	-.03
Rock	-.03	.03	.08	-.11	-.02	.08
Highbrow	-.08	.19 *	.23 **	-.07	-.13	.25 **
Dance	.21 **	.10	-.08	.05	.06	-.15
Moeders	Pop	Rock	Highbrow	Pop	Rock	Highbrow
Pop	–	.22 **	-.18 **	.28 **	.11 *	-.17 **
Rock		–	.08	.02	.24 **	-.02
Highbrow			–	-.05	-.18 **	.25 **
Vaders	Pop	Rock	Highbrow	Pop	Rock	Highbrow
Pop	.28 **	.02	-.05	–	.25 **	-.09
Rock	.11 *	.24 **	-.18 **		–	-.07
Highbrow	-.17 **	-.02	.25 **			–

Tabel 1.

Pearson correlaties muziekvoorkeuren van ouders en hun kinderen, en van ouders onderling

Figuur 1.

Model Pop-voorkeur van ouders en hun kinderen

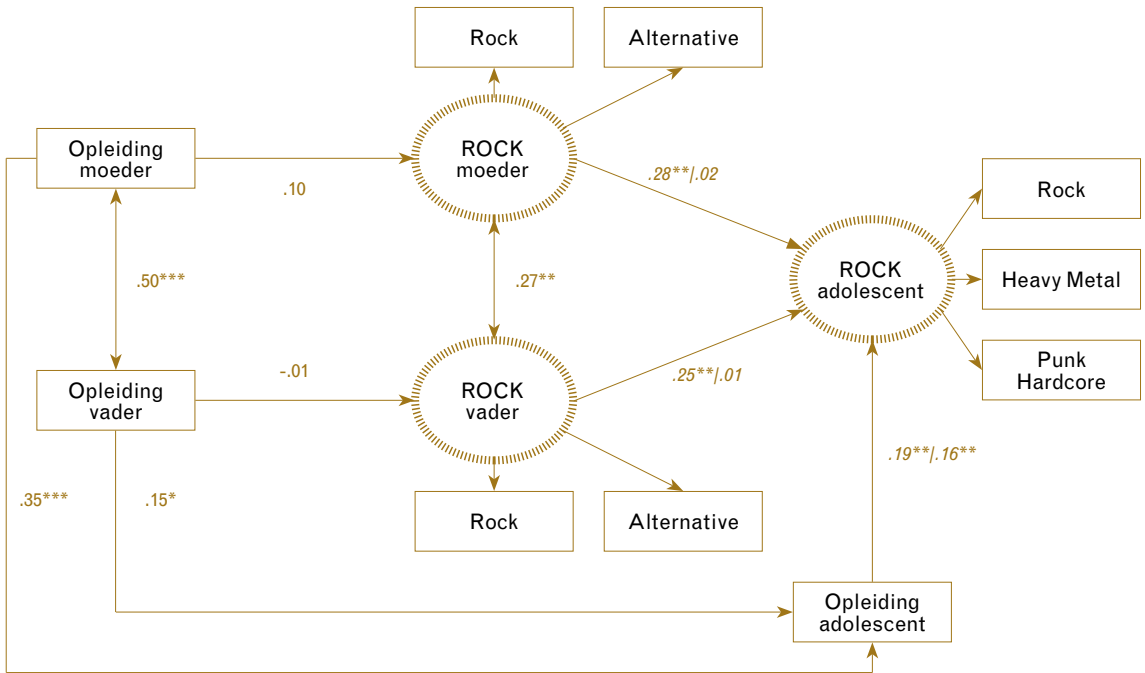
N.B.: gestandaardiseerde beta-coëfficiënten: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Aan adolescenten hebben we gevraagd hun voorkeuren voor bekende hedendaagse genres aan te geven (eveneens schaal 1-5). Sommige typen muziekgenres zijn hetzelfde als voor hun ouders: pop, rock, klassieke muziek en jazz. Soul en disco hebben plaatsgemaakt voor eigentijdse varianten van Afro-Amerikaanse muziek: hiphop en r&b. Verder hebben we twee soorten (harde) rockmuziek (heavy metal en punk/hardcore) toegevoegd en twee varianten van elektronische dance-muziek (house/trance en club/mellow). Factoranalyses wezen uit dat pop, hiphop en r&b samen clusterden in de factor 'pop'; dat de verschillende varianten van rock onder de betiteling 'rock' konden worden ondergebracht; dat 'highbrow' opnieuw verwees naar klassieke muziek en jazz; en dat 'dance' de dansmuziek omvatte.

Intergenerationele patronen zijn geanalyseerd in een structureel model zoals getekend in de figuren 1 tot en met 4 met behulp van AMOS 4.0.¹

Verbanden tussen de verschillende ouderlijke en adolescentie voorkeuren zijn te vinden in tabel 1. Ten eerste valt op dat de voorkeuren van moeders en vaders relatief sterk en significant aan elkaar gekoppeld zijn, zowel voor rock, pop als highbrow. Ten tweede blijken de voorkeuren van moeders voor pop, rock en highbrow significant geassocieerd met diezelfde voorkeuren van hun dochters. Wanneer moeders van pop houden, dan houden hun dochters minder van highbrow. De voorkeuren van de moeder voor pop, rock en highbrow zijn gelinkt aan respectievelijk dance, rock en highbrow onder hun zonen.

De voorkeuren van vaders blijken minder vaak geassocieerd met de smaak van hun kinderen. Wel hebben vaders die van rock en highbrow houden vaker dochters die diezelfde muziek waarderen; wanneer zij van pop houden, hebben hun dochters een sterkere voorkeur voor dance. Er is slechts één significant verband tussen de smaak van

Figuur 2.

Model Rock-voorkeur van ouders en hun kinderen

N.B.: cursief: schattingen voor respectievelijk dochters/zonen;

gestandaardiseerde beta-coëfficiënten: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

vaders en hun zonen gevonden: wanneer de vader van highbrow houdt, geldt dat ook voor de zoon. Verder opvallend: terwijl een gevoel voor rock onder dochters voorspeld kan worden door affiniteit voor rock onder beide ouders, heeft een voorkeur voor rock voor jongens geen enkele link met de smaak van hun ouders.²

Vier modellen

Met behulp van zogeheten structurele modellen zijn de bovenstaande verbanden fundamenteleer onderzocht. Dat wil zeggen, met deze modellen is de unieke invloed van ouderlijke socialisatie zichtbaar gemaakt. Daarbij is gecontroleerd voor het feit dat zowel ouders als kinderen vaak eenzelfde opleidingsniveau hebben en daarmee in eenzelfde cultureel milieu verkeren.

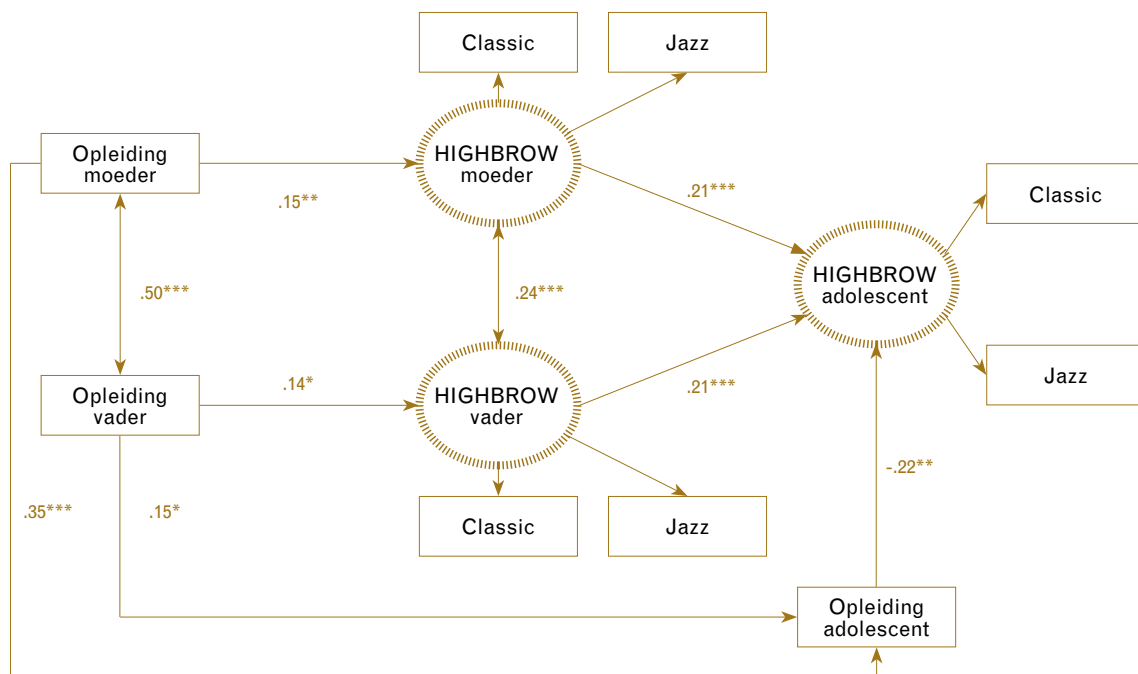
Het popmodel. In figuur 1 is te zien dat het opleidingsniveau zowel bij moeders als vaders negatief geassocieerd is met een voorkeur voor pop, maar dat geldt niet voor hun

kinderen. De popvoorkeur van zowel moeders als vaders is positief geassocieerd met elkaar en met de populariteit van die muziek onder hun kinderen.³

Het rockmodel. Voor vaders en moeders bestaat geen significant verband tussen hun opleidingsniveau en het houden van rock, onder hun kinderen is dat verband positief. Weer bestaat er een positieve relatie tussen de rockvoorkeuren van moeders en vaders. In dit model blijkt het verband tussen de voorkeuren van ouders en die van respectievelijk dochters en zonen verschillend: positief met betrekking tot de rocksmaak van hun dochters en non-existent voor die van hun zonen.⁴

Het highbrowmodel. Onder zowel ouders als adolescenten voorspelt een hoger opleidingsniveau voor een grotere liefde voor highbrow-muziek. De muzieksmaken zijn gerelateerd voor vaders en moeders en voor ouders en kinderen.⁵

Het pop-dancemodel. Bij ouders is een voorliefde voor ritmische, dansbare disco of soul

Figuur 3.

Model Highbrow-voorkeur van ouders en hun kinderen

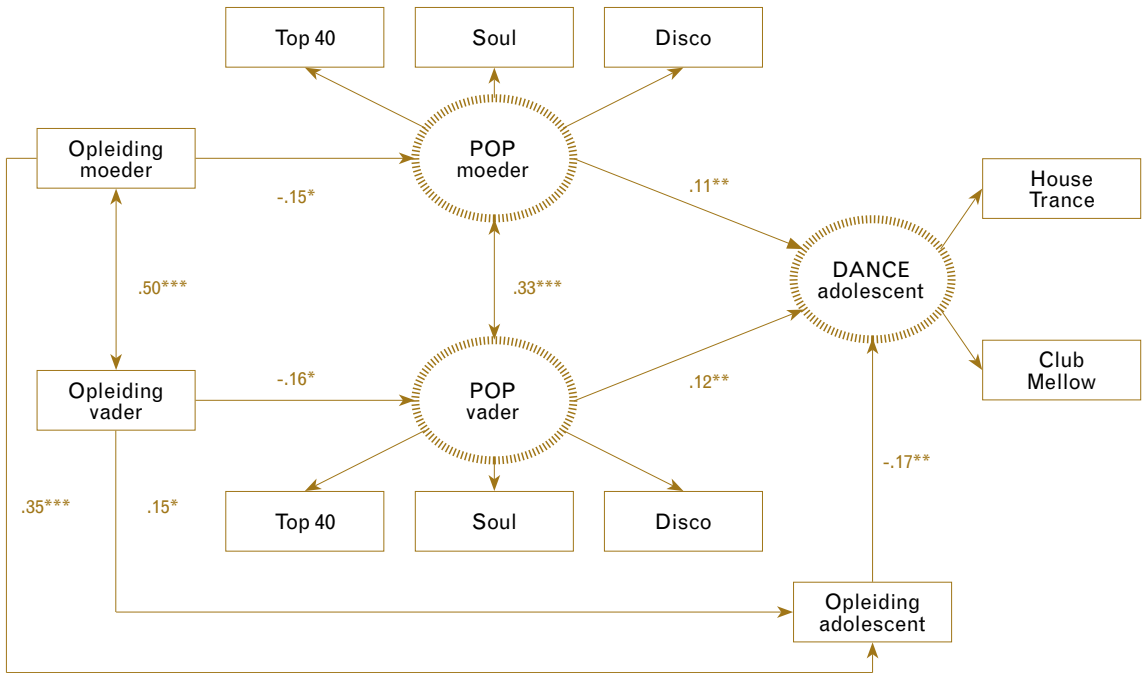
N.B.: gestandaardiseerde beta-coëfficiënten: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

sterk gerelateerd aan een voorkeur voor hitparademuziek, en al deze genres zijn weer onder te brengen onder de factor pop. Bij de adolescenten zijn twee verschillende factoren zichtbaar: pop en dance, waarbij pop sterk leunt op Afro-Amerikaanse muziek (hiphop en r&b) en dance bestaat uit vormen van dansmuziek die nog niet bestonden toen de ouders jong waren (mainstream house/trance of de wat alternatievere club/mellow). Omdat het in beide generaties om sterk ritmische, dansbare muziek gaat, is er in het onderzoek voor gekozen om de voorkeur van adolescenten voor dance te laten voorspellen door een voorkeur voor pop van ouders. Overigens levert de analyse met andere voorspellers (ouderlijke rock- of highbrowvoorkeuren) geen significante verbanden op. Uit de resultaten blijkt dat pop inderdaad een significante voorspeller is voor dance. Adolescenten met een lager opleidingsniveau houden verder vaker van dance.⁶

Discussie en conclusies

Dit onderzoek is uitgevoerd met een unieke dataset, waarin zowel ouders als hun kinderen konden rapporteren over hun muziekvoorkeuren. Centraal stond de vraag of het gezin een belangrijke socialisatiecontext is voor culturele vorming in het algemeen en muzikale smaakvorming in het bijzonder. Het antwoord op deze onderzoeksvraag is een eenduidig ja. Een ouderlijke voorkeur voor pop is gerelateerd aan adolescenten voorkeur voor pop en dance. Ouders die houden van highbrowmuziek hebben kinderen voor wie datzelfde geldt. Een ouderlijke voorkeur voor rock voorspelt diezelfde voorkeur bij hun dochters, maar niet bij hun zoons.

Dat er een verband is gevonden tussen de muziekvoorkeuren van ouders en kinderen is des te opmerkelijker, omdat de instrumenten waarmee de ouderlijke en de adolescenten smaak gemeten is, van elkaar verschilden. Dat moest ook wel, want de muziek zelf is in de periode tussen de adolescentie van ouders

Figuur 4.

Model Pop/Dance-voorkeuren van ouders en hun kinderen

N.B.: gestandaardiseerde beta-coëfficiënten: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

en die van hun kinderen veranderd. Voorkeuren voor bepaalde typen muziek die historisch in eenzelfde stroom liggen, vertonen dus een zekere mate van continuïteit tussen de generaties.

Over de gehele lijn blijkt dat de muzieksmaak van meisjes mogelijk sterker te beïnvloeden is door ouders dan die van jongens. De smaak van dochters blijkt bij alle vier de muziektypen verband te houden met de smaak van hun vaders en moeders, terwijl de jongens vooral in hun voorkeur voor rock autonoom blijken te zijn. Opvallend is wel dat jongens in hun liefde – en ook in hun afkeer – van highbrowmuziek wél relatief sterk op hun vaders en moeders lijken.

Verder de aantekening dat het highbrow-model de hoogste verklaarde variantie heeft. Zowel ouderlijke smaak als opleidingsniveau blijken belangrijke voorspellers zijn voor het houden of juist haten van dit type muziek. Juist met betrekking tot een type muziek dat altijd al sterk sociaal differentiërend gewerkt

heeft, lijken ouders erin te slagen om hun voorkeur of afkeer over te dragen op hun kinderen, zowel meisjes als jongens. Dat is opvallend. Ook is het vermeldenswaard dat, vooral uit de correlatieve analyses, naar voren komt dat moeders in het gezin wellicht nog belangrijker zijn dan vaders als het gaat om de overdracht van muzieksmaak.

Ook bevestigt dit onderzoek nog weer eens dat opleidingsniveau een belangrijke voorspeller is van muzieksmaak. Vooral een voorkeur voor – of afkeer van – highbrowmuziek hangt sterk samen met scholing. Interessant zijn verder ook veranderingen in de relaties tussen opleidingsniveau en muzieksmaak. Pop, met zijn roots in blues, r&b, country en natuurlijk rock-'n-roll, was onder ouders nog sterker geassocieerd met lagere opleidingsniveaus, maar dit verband is onder de jongeren verdwenen. Dit kan betekenen dat popmuziek in de afgelopen decennia een stijgend cultuurgood is geweest.

Bijzonder is ook dat er bij ouders geen verband is gevonden tussen opleidingsniveau en houden van rock, terwijl dit verband bij hun kinderen positief is. Vooral in de VS was affiniteit met rock, en in het bijzonder heavy metal, een teken van lage sociaaleconomische status (Arnett 1991, Bryson 1996), maar daarvan is in Nederland beslist geen sprake meer. Rock appelleert met zijn verschillende vormen aan een publiek met een breed geschakeerd opleidingsniveau – en zeker ook aan hoogopgeleiden. Ook dance kent een grote verscheidenheid aan stijlen, maar in het algemeen trekt dance daarentegen wel eerder jongeren aan met een lager opleidingsniveau.

Deze studie geeft sterke aanwijzingen dat ouders hun kinderen socialiseren in hun muziekvoorkeur. Muziek is voor de meeste mensen een prettig en belangrijk medium. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ouders moeite doen hun kinderen ook hierin op te voeden, temeer daar muzieksmaak ook nog eens sociaal differentieert. Die socialisatie maakt continuïteit in muzieksmaak van generatie op generatie zichtbaar. Dit onderzoek richtte zich alleen op voorkeuren voor hoofdstromen in de muziek. Nu is aangetoond dat er continuïteit tussen de generaties is, loont het de moeite de muzieksocialisatie

verder te onderzoeken. Te denken valt aan nader onderzoek doen naar de relaties tussen de voorkeuren van ouders en adolescenten voor veel specifiekere genres en artiesten. Of nagaan welke precieze mechanismen een rol spelen in het proces van overdracht van smaak.

Moeders zijn wellicht belangrijker dan vaders bij overdracht van muzieksmaak

Noten

- 1 Methodologische en statistische details omtrent steekproeftrekking, itemkeuze, factoranalyses en structurele analyses zijn verkrijgbaar bij de auteur: t.f.m.terbogt@uu.nl.
- 2 Alle verbanden ten minste significant bij $p < .05$.
- 3 Met een CFI van .98 en een RMSEA van .029 gaf dit model blijk van een goede fit (Hu 1998), maar de verklaarde variantie was laag (4 procent).
- 4 Goede modelfit met CFI van .97 en RMSEA .037 bij een relatief hoge verklaarde variantie in het model voor de dochters (21 procent) en een zeer kleine in het model van zoons (3 procent).
- 5 Goede modelfit (CFI = .98, RMSEA = .033) en een relatief hoge verklaarde variantie (16 procent).
- 6 Goede modelfit (CFI = .99, RMSEA = .017) en een relatief kleine verklaarde variantie (7 procent).

Tom ter Bogt

is bijzonder hoogleraar populaire muziek en jeugdcultuur aan de Universiteit Utrecht

Literatuur

- Arnett, J. (1991) 'Adolescents and Heavy-Metal Music – from the Mouths of Metalheads.' In: *Youth & Society*, jrg. 23, nr. 1, 76-98.
- Bogt, T.F.M. ter (et al.) (2003) 'Youngsters and Their Musical Taste: Musical Styles and Taste Groups.' In: *Netherlands' Journal of Social Sciences*, jrg. 39, nr. 1, 35-52.
- Bogt, T.F.M. ter (2008) '(Un-)Cool. De structuur van de muziek-maak'. In: *Harmonie in pedagogische betekenis van muziek*, 71-104.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bryson, B. (1996) "Anything but Heavy Metal": Symbolic Exclusion and Musical Dislikes.' In: *American Sociological Review*, jrg. 61, nr. 5, 884-899.
- Christenson, P.G. en D.F. Roberts (1998) *It's Not Only Rock 'N Roll: Popular Music in the Lives of Adolescents*. Cresskill (NJ): Hampton Press.
- Delsing, M.J.M.H. (et al.) (2008) 'Adolescents' Music Preferences and Personality Characteristics.' In: *European Journal of Personality*, jrg. 22, nr. 2, 109-130.
- Dimaggio, P. (1994) 'Lifestyle and Social Cognition.' In: *Social Stratification, Class, Race and Gender in Sociological Perspective*, 542-552.
- Eijck, K. van (1997) 'The Impact of Family Background and Educational Attainment on Cultural Consumption: A Sibling Analysis.' In: *Poetics*, jrg. 25, nr. 4, 195-224.
- Eijck, K. van (2001) 'Social Differentiation in Musical Taste Patterns.' In: *Social Forces*, jrg. 79, nr. 3, 1163-1185.
- Holbrook, M.B. en R.M. Schindler (1989) 'Some Exploratory Findings on the Development of Music Taste.' In: *Journal of Consumer Research*, jrg. 16, nr. 1, 119-124.
- Hu, L. en P.M. Bentler (1998) 'Fit Indices in Covariance Structure Modeling: Sensitivity to Underparameterized Model Misspecification.' In: *Psychological Methods*, jrg. 3, nr. 4, 424-453.
- Janssen, S.M. J., A.G. Chessa en J.M.J. Murre (2007) 'Temporal Distribution of Favourite Books, Movies, and Records: Differential Encoding and Re-Sampling.' In: *Memory*, jrg. 15, nr. 7, 755-767.
- Katz-Gerro, T., Sh. Raz en M. Yaish (2007) 'Class, Status, and the Intergenerational Transmission of Music Tastes in Israel.' In: *Poetics*, jrg. 35, nr. 2-3, 152-167.
- Lamont, M. en M. Fournier (1992) 'Introduction.' In: *Cultivating Differences: Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*, 1-20.
- Meeus, W.H.J. (et al.) (2002) Unpublished raw data. CONAMORE: Conflict And Management Of Relationships.
- Mulder, J. (et al.) (2010) 'From Death Metal to R&B? Consistency of Music Preferences among Dutch Adolescents and Young Adults.' In: *Psychology of Music*, jrg. 38, nr. 1, 67-83.
- Mohr, J. en P. DiMaggio (1995) 'The Intergenerational Transmission of Cultural Capital.' In: *Research in Social Stratification and Mobility*, jrg. 14, nr. 1, 167-199.
- Nagel, I. en H.B.G. Ganzeboom (2002) 'Participation in Legitimate Culture: Family and School Effects from Adolescence to Adulthood.' In: *Netherlands Journal of Social Sciences*, jrg. 38, nr. 2, 102-120.
- Nagel, I. (2004) *Cultuurdeelname in de levensloop*. Utrecht: ICS. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Rentfrow, P.J. en S.D. Gosling (2003) 'The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure and Personality Correlates of Music Preferences.' In: *Journal of Personality and Social Psychology*, jrg. 84, nr. 6, 1236-1256.
- Rentfrow, P.J. en S.D. Gosling (2006) 'Message in a Ballad – The Role of Music Preferences in Interpersonal Perception.' In: *Psychological Science*, jrg. 17, nr. 3, 236-242.
- Roe, K. (1992) 'Different Destinies – Different Melodies: School Achievement, Anticipated Status and Adolescents' Tastes in Music.' In: *European Journal of Communication*, jrg. 7, nr. 3, 335-357.
- Rosengren, K.E (1999) *Media Effects and Beyond: Culture, Socialization and Lifestyles*. London: Routledge.
- Simmel, G. (1957) 'Fashion.' In: *American Journal of Sociology*, jrg. 62, nr. 6, 541-558.
- Smith, T. (1994) 'Generational Differences in Musical Preferences.' In: *Popular Music and Society*, jrg. 18, nr. 1, 43-59.
- Stevens, F. en M. Elchardus (2001) *De speelplaats als cultureel centrum*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- Tarrant, M., A. C. North en D.J. Hargreaves (2001) 'Social Categorization, Self-Esteem, and the Estimated Musical Preferences of Male Adolescents.' In: *Journal of Social Psychology*, jrg. 141, nr. 5, 565-581.
- Weber, M. (1947) *From Max Weber: Essays in Sociology*. Oxford: Oxford University Press.
- Wel, F. van (1994) 'A Culture Gap Between the Generations? Social Influences on Youth Cultural Style.' In: *International Journal of Adolescence and Youth*, jrg. 4, 211-228.